

ЛЮБОМИР НИКОЛОВ

ГЛАВНИЯТ СВИДЕТЕЛ

chitanka.info

На подсъдимата скамейка седи моят приятел Владислав Денев. Искам да кажа, че нашето приятелство няма да повлияе на това, което ще споделя. Единственото, което желая, е да ви посоча причината за неговата постъпка.

Обвинявате го в убийство. Не, аз няма да го оправдавам. Той е виновен за смъртта на поета Миронов, чието име стои до имената на такива поети като Пушкин, Байрон, Ботев, Вазов...

Но нека започна отначало. Познавам Владислав от последния клас на гимназията. Тогава бяхме неразделни приятели и за това мога да твърдя, че знам за него много повече от когото и да било. Още оттогава той мечтаеше да стане лекар. Не, греша — той искаше да се занимава с всички области на биологията, които могат да бъдат свързани с медицината. Това беше единствената му мечта и той се стремеше към нея. Стаята му беше пълна с микроскопи, книги по биология и всякакви препарати. И в тази стая освен него можех да влизам само аз.

Владислав беше самотник, но нали понякога дори самотниците имат нужда от един мълчалив приятел, на когото да поверяват тайните си. Този приятел за него бях аз. В неделните дни ние излизахме в планината и там той ми говореше за мечтите си.

На осемнадесет години той мечтаеше да разкрие двете върховни тайни на медицината: регенерацията и безсмъртието. Спомням си как един ден, когато бяхме в импровизираната му лаборатория, той ми даде да погледна през микроскопа. Там, в синкавото кръгче, се делеше бактерия.

— Тук виждаш едно безсмъртно същество — каза ми Владислав. — Когато една бактерия умира, на нейно място се появява нова. Разбираш ли? Тези същества, които смятаме за най-низши, крият недостъпна за нас тайна.

И това той казваше на осемнадесет години, преди още да беше влязъл в университета. Той мечтаеше да открие тайната на наследствеността у бактериите и да я приложи при човека.

— Нито една клетка у човека не се запазва за дълго — казваше той. — Те умират и се заменят с нови. Но у всяка нова клетка се появяват патологични наследствени изменения, докато организмът изгуби своята жизненост.

Сами разбирате, Владислав беше способен. Нещо повече, бих казал — гениален.

Ще ви разкажа още един случай от ония години. Тогава интересите му внезапно се измениха и той се заинтересува от мозъка. Изследваше нервната система на жаби и гущери, но това не го задоволяваше и един ден ме помоли да му помагам при трепанация на череп на котка.

Вие навярно ще сметнете това само за признак на жестокост и бездушие. Да, знам отлично мнението на Павлов за излишната жестокост при експериментите, но тогава всичко приличаше по-скоро на истинска операция, отколкото на безсмислен опит. Владислав беше намерил отнякъде морфин и хлороформ. Инструментите, които употребяваше, бяха изварени, а гумените му ръкавици — дезинфекцирани.

И все пак аз не издържах. Когато той разряза кожата на обръснатия череп на котката, аз напуснах стаята.

Котката остана жива. След един месец само двата тънки проводника, стърчащи от главата ѝ, говореха за операцията. Защото Владислав беше сложил в черепа ѝ две тънки никелови пластинки. Тогава аз се възхищавах от него, възхищавам му се и днес.

Какво? Не говоря по същество? Разбирам ви, но всичко това е във връзка с ония неизвестни факти, които трябва да изложат. Защото въпросът е по-скоро морален, отколкото юридически.

И така операцията беше успешна. Подчертавам още веднъж, че той я извърши на осемнадесет години, без опит, без подходящи инструменти.

После най-неочаквано Владислав се заинтересува от електротехника. Сега знам, че той се опитваше чрез електрически импулси да повлияе на мозъка на котката.

Вие ще наречете успеха му случайност. Но бихте ли нарекли случайност откритието на закона за всемирното привличане или на Периодичната система на елементите? Не, тук имаше нещо повече от щастливо стечение на обстоятелствата. Владислав искаше да извърши това и успя.

Котката стана, ако мога така да се изразя, гениална. Условните рефлекси у нея се развиваха необичайно бързо. Тя стана нашата обща тайна. Ние бяхме изоставили учението и в свободното си време се

занимавахме единствено с нея. Пред очите ни се развиваше една необикновена за животното интелигентност. Тя спокойно преминаваше през най-сложните препятствия, които можехме да измислим.

Всичко това обаче продължи само няколко седмици. Три месеца след операцията котката умря.

А после дойде животът. Аз завърших ИСИ и заминах за Алжир. Владислав завърши с пълно отличие ВМИ и се зае с научна работа. Пишихме си рядко, но в писмата му усещах атмосферата, която го обкръжаваше. Той беше обграден от хора, които задавяха всяка негова крачка напред.

Владислав не издържа. Остави кариерата си и стана директор на лудница, или, ако желаете, на пансион за душевно болни.

Да, аз чух какво говореха предишните свидетели. Но те грешат. Владислав би могъл да направи много, ако не му пречеха. Аз не мога да повярвам, че работата му в отдела по невропатология е била безсмислена и дори, както се изрази един от тях, налудничава.

А сега пристъпвам към събитията, които са центърът на днешния процес. Преди шест месеца се върнах от Алжир. Бях решил да си почина известно време и тогава си спомних за Владислав.

Посетих го на третия ден след завръщането си в България. Пристигнах с влака късно вечерта. Валеше проливен дъжд и пътищата около малката гара бяха се превърнали в кал. Слязох от влака единствен и се огледах.

Владислав беше тук. Стоеше под дъжда като черен силует пред прозорците на чакалнята. Мракът закриваше почти всички черти по лицето му и само посребрената му коса едва се различаваше. Спомням си, че неволно се учудих: та той беше само на тридесет години.

— Ела — прозвуча глухо гласът му, сякаш между нас имаше истинска завеса, а не само сиви капки дъжд.

В блясъка на една светкавица забелязах две дълбоки бръчки, прорязващи челото му, така страшни, както и онзи канал в пустинята, който трябваше да изоставим, защото плановете бяха грешни.

Отново се отвличам? Извинете. Ще се постарая да говоря само по темата.

Както казах, времето беше отвратително. Вятърът се носеше с такава сила, че трябваше да вървим леко наклонени назад. В небето бляскаха мълнии, раздирайки с грохот воя на вятъра.

Зад гарата ни чакаше изпръскана с кал болнична кола. Двамата седнахме в кабината и потеглихме по пътя, който по-скоро приличаше на тресавище. Лъчите на фаровете се бореха с водните струи и само след няколко метра се губеха в тъмнината.

— Ще видиш колко весело местенце съм си избрал — каза Владислав с остър като нож глас.

Стотина метра по-нататък пътят се разделяше на две. Надясно блестяха няколкото светлини на селото. Ние завихме наляво. Пред нас блестеше само един прозорец.

Малко по-късно бяхме пред луд... извинете, пред пансиона. Ограден с висока стена, той приличаше повече на затвор за опасни престъпници.

— Тук живея вече четири години — каза приятелят ми със същия глас.

В кабината беше тъмно и погледът, който отправих към него, срещна само гордия му профил. Не знам защо ми се стори, че е стиснал зъби.

Стаята, в която живееше приятелят ми, беше повече от скромна. Желязно легло, кресло, печка, бюро и гардероб — това беше всичко.

— Седни — посочи ми Владислав креслото.

Седнах. Той застана до прозореца и като гледаше бушуващата навън буря, запита:

— Знаеш ли какво е безумие?

Не си спомням какво му отговорих, пък и това не е толкова важно. Но думите ми го разяриха. Той рязко се обърна, стисна до болка ръката ми и почти изкрещя:

— Ще ти го покажа!

Няма да крия, докато ме водеше по едва осветените коридори, аз помислих, че е полудял. Без да пуска нито за миг ръката ми, Владислав ме теглеше надолу, по каменните стъпала.

Долу стоеше едър човек в бял халат. По грубото му небръснато лице нямаше и следа от някакво чувство.

— Как е болният от номер девет? — запита Владислав.

— Отново криза. Не ви съветвам да влизате при него.

Без да го слуша, приятелят ми ме поведе по-нататък и спря пред врата номер девет.

— Погледни!

През шпионката видях едно крещящо, гърчещо се същество, което с нечовешка сила се мяташе из стаята. От изкривената му уста излизаха нечленоразделни звуци.

Отдръпнах се назад и погледнах Владислав.

— Винаги е така по време на буря — каза ми той.

За миг ми се стори, че в гънките на устните му забелязвам скрита усмивка.

После ние отново бяхме в стаята му. Вън бурята бушуваше с такава сила, сякаш искаше да разкъса всичко заедно със себе си.

— Ти видя какво е това — говореше той по-скоро сам на себе си, отколкото на мене. — Аз мога да дам на тези безумци живот, такъв, какъвто имат всички хора. Но за това те ще трябва да заменят дългите години мъчения в килиите срещу няколко месеца щастие. Кой ще го реши? Кой? Аз ли?

Той се обърна и аз видях побледнялото му лице, стиснатите зъби и една ужасяваща борба в погледа му.

Повече той не заговори.

На сутринта напуснах пансиона.

Един месец след моето посещение се появиха първите стихове на Миронов.

Вие знаете останалото. Миронов беше гениален поет. Преди две седмици почина от кръвоизлив в мозъка. Разкриха, че поетът е бил пациент на доктор Денев. Но вие не знаете едно: Миронов беше болният от номер девет.

Ето, тук е проблемът, който трябва да решите. Струват ли дългите години безумие колкото няколко месеца живот на гений? Вие твърдите, че Владислав Денев е нарушил клетвата на Хипократ. Но кажете ми, какво е човекът? Не беше ли Миронов мъртъв за околния свят, когато беше в номер девет?

Спомнете си стиховете му:

*... Бих предпочел да бъда шепя пепел,
отколкото безсмъртен бог студен.
За мене нека слънцето да свети
в един-едничък, но прекрасен ден.*

Аз свърших.

Разказът е публикуван в списание „Космос“, брой 1 от 1969 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.